

Grunnlovsforslag 25

(2011–2012)

Grunnlovsforslag fra Marit Nybakk, Martin Kolberg, Jette F. Christensen, Hallgeir H. Langeland og Per Olaf Lundteigen

Dokument 12:25 (2011–2012)

Grunnlovsforslag fra Marit Nybakk, Martin Kolberg, Jette F. Christensen, Hallgeir H. Langeland og Per Olaf Lundteigen om vedtak av Grunnloven på tidsmessig bokmål og nynorsk

Til Stortinget

Bakgrunn

Grunnlovsforslag nr. 16 (2007–2008) fra Carl I. Hagen og Finn-Erik Vinje om språklig fornyelse av Grunnloven, vedtatt til fremsettelse av Carl I. Hagen, ble behandlet av kontroll- og konstitusjonskomiteen våren 2012. I Innst. 276 S (2011–2012) uttalte en samlet komité:

«Komiteen deler forslagsstillernes syn på at Grunnlovens gammelmodige dansk-norske språkdrakt fra 1903 er vanskelig å lese i dag. Grunnloven bør moderniseres rent språklig for å bli et enda mer levende dokument i det norske folkestyret.»

Flertallet i komiteen gikk likevel imot å vedta Grunnlovsforslag nr. 16 (2007–2008) slik det forelå. Forslaget ble heller ikke vedtatt av Stortinget, men i forbindelse med behandlingen av forslaget ble det fattet følgende vedtak:

«Stortinget ber Presidentskapet bidra til å få utarbeidet oppdaterte språklige versjoner av Grunnloven på bokmål og nynorsk. I dette arbeidet skal det legges til grunn at de to versjonene skal være likestilte og at den språklige moderniseringen ikke skal endre realiteten i den gamle (någjeldende) Grunnloven. De nye versjonene må foreligge slik at de kan fremmes som grunnlovsforslag innen 28. september 2012. Stortinget bør tilstrebe å få vedtatt de to nye utgavene i jubileumsåret 2014.»

Som følge av dette oppnevnte Stortingets presidentskap 31. mai 2012 et utvalg for utarbeidelse av nye tekstversjoner av Grunnloven på tidsmessig bokmål og nynorsk (Grunnlovsspråkutvalget), ledet av professor og dekan ved juridisk fakultet ved Universitetet i Oslo, Hans Petter Graver. Utvalget besto for øvrig av to filologer fra Språkrådet og ytterligere to jurister.

Grunnlovsspråkutvalget avga 17. september 2012 rapport til Stortingets presidentskap (Dokument 19 (2011–2012)). Rapporten inneholder moderniserte versjoner av de enkelte paragrafene i Grunnloven, på både bokmål og nynorsk. I tråd med utvalgets mandat har utvalget lagt vekt på at de nye grunnlovstekstene skulle formuleres «i et mest mulig forståelig språk etter gjeldende rettskrivingsnormer», samtidig som dette «i minst mulig grad skal berøre meningsinnholdet i de enkelte bestemmelsene». Der det har vist seg vanskelig å forene disse to retningslinjene, har utvalget foreslått alternative formuleringer av enkelte bestemmelser. I rapporten er det grundig redegjort for utvalgets vurderinger og anbefalinger vedrørende hver enkelt grunnlovsparagraf.

I rapporten har utvalget også utformet ett samlet forslag til oppdaterte tekstversjoner av Grunnloven, med én bokmålstekst og én nynorsktekst. Til slutt i forslaget er det tatt inn en rekke alternative forslag til formulering av enkelte bestemmelser (paragrafer, ledd eller punktumer). Utvalget uttaler om dette oppsettet (rapporten s. 7):

«Utvalget har tenkt seg at det ved behandlingen av forslaget i neste periode først voteres over det helhetlige primærforslaget. Hvis de to nye grunnlovstekstene blir vedtatt, kan det så voteres over alternativene. Hvis et alternativ til en bestemmelse

blir vedtatt, vil det erstatte den tilsvarende bestemmelsen i den teksten som ble vedtatt like før. Utvalgets forslag er satt opp etter denne tankegangen.»

Forslagsstillerne er enige i at Grunnloven bør moderniseres språklig for at det skal bli et enda mer levende dokument i det norske folkestyret. Og dersom grunnlovsteksten skal moderniseres, må dette gjøres på begge de to offisielle målformene i Norge, bokmål og nynorsk. Det ville i dag være urimelig om en modernisert grunnlov bare skulle foreligge på én av de offisielle målformene i Norge.

Forslagsstillerne slutter seg for øvrig til Grunnlovsspråkutvalgets vurderinger, og viser til Dokument 19 (2011–2012). Forslagsstillerne viser også til Stortingets forutsetning om at det bør tilstrebes å få vedtatt de to nye tekstversjonene av Grunnloven i jubileumsåret 2014.

Etter forslagsstillerens mening kan det være hensiktsmessig om det presiseres i begge de to nye grunnlovstekstene at Grunnloven er vedtatt på både bokmål og nynorsk og at de to tekstversjonene er likestilte. Forslagsstillerne har derfor tilføyd et forslag om at dette tas inn som ny § 113, jf. alternativ 34 i grunnlovsforslaget.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

Norges Riges Grundlov skal på bokmål lyde:

Kongeriket Norges grunnlov, gitt i riksforsamlingen på Eidsvoll den 17. mai 1814, slik den lyder etter senere endringer, senest grunnlovsvedtak av 21. mai 2012.

Kongeriket Norges grunnlov

A. Om statsformen

§ 1

Kongeriket Norge er et fritt, selvstendig, udelelig og uavhengelig rike. Regjeringsformen er innskrenket og arvelig monarkisk.

§ 2

Verdigrunnlaget forblir vår kristne og humanistiske arv. Denne grunnlov skal sikre demokratiet, rettsstaten og menneskerettighetene.

B. Om den utøvende makt, om kongen og den kongelige familie og om religionen

§ 3

Den utøvende makt er hos kongen, eller hos dronningen hvis hun har ervervet kronen etter reglene i § 6, § 7 eller § 48 i denne grunnlov. Når den utøvende makt således er hos dronningen, har hun alle de rettigheter og plikter som etter denne grunnlov og landets lover innehas av kongen.

§ 4

Kongen skal alltid bekjenne seg til den evangelisk-lutherske religion.

§ 5

Kongens person er hellig; han kan ikke lastes eller anklages. Ansvarer ligger på hans råd.

§ 6

Arvefølgen er lineal. Bare barn av dronning eller konge, eller av en som selv har arverett, kan arve, og barnet må være født i lovlig ekteskap. Den nærmere linje går foran den fjernere og den eldre i linjen foran den yngre.

Også den ufødte har arverett, og barnet inntar sin plass i arvefølgen så snart det kommer til verden.

Arverett har likevel bare de som er født i rett nedstigende linje fra foreldrene til den sist regjerende dronning eller konge.

Når en prinsesse eller prins med arverett til Norges krone blir født, skal hennes eller hans navn og fødselstidspunkt gjøres kjent for Stortinget og føres inn i dets protokoll.

For dem som er født før 1971, gjelder likevel § 6 slik den ble vedtatt den 18. november 1905. For dem som er født før 1990, gjelder likevel at mann går foran kvinne.

§ 7

Finnes det ingen prinsesse eller prins med arverett, kan kongen foreslå sin etterfølger for Stortinget, som kan bestemme valget hvis kongens forslag ikke får tilslutning.

§ 8

Kongens myndighetsalder fastsettes ved lov.

Så snart kongen har oppnådd den lovbestemte alder, erklærer han offentlig at han er myndig.

§ 9

Så snart kongen, som myndig, tiltrer regjeringen, avlegger han følgende ed for Stortinget: «Jeg lover og sverger at jeg vil regjere Kongeriket Norge i over-

ensstemmelse med dets konstitusjon og lover, så sant hjelpe meg Gud den allmechtige og allvitende!»

Er det ikke samlet noe storting på den tiden, nedlegges eden skriftlig i statsrådet og gjentas høytidelig av kongen på første storting.

§ 10

(Opphevet ved grunnlovsbestemmelse 14. mars 1908.)

§ 11

Kongen skal bo i riket og kan ikke uten Stortingets samtykke oppholde seg utenfor riket lenger enn seks måneder om gangen uten at han personlig taper retten til kronen.

Kongen må ikke motta noen annen krone eller regjering uten Stortingets samtykke, og til det kreves to tredjedeler av stemmene.

§ 12

Kongen velger selv et råd av stemmeberettigede norske borgere. Dette råd skal bestå av en statsminister og minst syv andre medlemmer.

Kongen fordeler gjøremålene blant statsrådets medlemmer slik han finner det tjenlig. Til å ta sete i statsrådet ved siden av de faste medlemmer kan kongen i særlige tilfeller tilkalle andre norske borgere, men ingen medlemmer av Stortinget.

Ektefeller, foreldre og barn eller to søsken må ikke på samme tid ha sete i statsrådet.

§ 13

Under kongens reiser i riket kan han overlate styringen av riket til statsrådet. Dette skal føre regjeringen i kongens navn og på hans vegne. Det skal ubrytelig etterleve så vel bestemmelsene i denne grunnlov som de særskilte instruksjoner som kongen gir i overensstemmelse med dem.

Sakene avgjøres ved stemmegivning. Ved stemmelikhet har statsministeren eller, i dennes fravær, den første av de tilstedeværende statsråder to stemmer.

Statsrådet skal gi innberetning til kongen om de saker som avgjøres på denne måte.

§ 14

Kongen kan utnevne statssekretærer til å bistå statsrådets medlemmer i utførelsen av deres gjøremål utenfor statsrådet. Den enkelte statssekretær handler på vegne av det medlem av statsrådet som hun eller han er knyttet til, i den utstrekning dette medlem bestemmer.

§ 15

Ethvert medlem av statsrådet har plikt til å levere avskjedssøknad etter at Stortinget har fattet vedtak om mistillit til vedkommende statsråd alene eller til hele statsrådet.

Kongen skal innvilge en slik avskjedssøknad.

Når Stortinget har fattet vedtak om mistillit, kan statsrådet bare utføre de gjøremål som er nødvendige for en forsvarlig embetsførsel.

§ 16

Alle innbyggere i riket har fri religionsutøvelse. Den norske kirke, en evangelisk-luthersk kirke, forblir Norges folkekirke og understøttes som sådan av staten. Nærmere bestemmelser om dens ordning fastsettes ved lov. Alle tros- og livssynssamfunn skal understøttes på lik linje.

§ 17

Kongen kan gi og oppheve provisoriske lover som angår handel, toll, næringsveier og offentlig forvaltning og regulering. De må ikke stride mot konstitusjonen eller de lover Stortinget har gitt. De gjelder til neste storting.

§ 18

Kongen lar i alminnelighet innkreve de skatter og avgifter som Stortinget pålegger.

§ 19

Kongen påser at statens eiendommer og regaler anvendes og bestyres slik Stortinget har bestemt, og på den måte som er nyttigst for samfunnet.

§ 20

Kongen har i statsrådet rett til å benåde forbrytere etter at dom er falt. Forbryteren kan velge å motta kongens nåde eller underkaste seg den idømte straff.

I de saker som Stortinget anlegger for Riksretten, kan ingen annen benådning gis enn fritagelse for idømt dødsstraff, med mindre Stortinget har gitt samtykke til noe annet.

§ 21

Kongen velger og utnevner alle sivile og militære embetsmenn etter å ha hørt statsrådet. Før innsettelsen skal de sverge eller, hvis de ved lov er fritatt for edsavleggelse, høytidelig love lydighet og troskap til konstitusjonen og kongen. De embetsmenn som ikke er norske borgere, kan ved lov fritas for denne plikt. De kongelige prinsesser og prinser kan ikke ha sivile embeter.

§ 22

Statsministeren, statsrådets øvrige medlemmer og statssekretærene kan uten dom avskjediges av kongen etter at han har hørt statsrådets mening om det. Det samme gjelder for de embetsmenn som er ansatt ved statsrådets kontorer eller i utenriksstjenesten, sivile overøvrighetspersoner, sjefer for regimenter og andre militære korps, kommandanter på festninger og høystbefalende på krigsskip. Hvorvidt de embetsmenn som avskjediges på denne måte, skal få pensjon, avgjøres av det neste storting. I mellomtiden får de to tredjedeler av sin tidligere lønn.

Andre embetsmenn kan bare suspenderes av kongen og skal da straks stevnes for domstolene. De kan ikke avsettes uten etter dom eller forflyttes mot sin vilje.

Alle embetsmenn kan avskjediges uten dom når de har nådd en aldersgrense fastsatt ved lov. Det kan bestemmes ved lov at visse embetsmenn, men ikke dommere, kan utnevnes på åremål.

§ 23

Kongen kan dele ut ordener til hvem han vil, til belønning for utmerkede fortjenester, som må kunnngjøres offentlig. Kongen kan ikke tildele annen rang eller tittel enn den et embete medfører. Ordenen fritar ingen for statsborgernes felles plikter og byrder, og gir heller ikke fortrinnsrett til statlige embeter. Embetsmenn som avskjediges i nåde, beholder den tittel og rang de hadde i embetet. Dette gjelder ikke statsrådets medlemmer eller statssekretærene.

Ingen må heretter få arvelige særrettigheter, personlige eller blendede.

§ 24

Kongen velger og avskjediger etter eget skjønn sin hoffstat og sine hoffbetjenter.

§ 25

Kongen har høyeste befaling over rikets forsvarsmakt. Denne makt må ikke forøkes eller forminskes uten Stortingets samtykke. Den må ikke overlates i fremmede makters tjeneste, og ingen fremmede makters krigsfolk, unntatt tropper til hjelp mot fiendtlig overfall, må trekkes inn i riket uten Stortingets samtykke.

Landvernet og de øvrige tropper som ikke kan regnes som linjetropper, må aldri brukes utenfor rikets grenser uten Stortingets samtykke.

§ 26

Kongen har rett til å sammenkalle tropper, begynne krig til forsvar av landet og slutte fred, inngå og oppheve folkerettslige avtaler og sende og motta sendemenn.

Traktater om særlig viktige saker blir først bindende når Stortinget har gitt samtykke til det. Det samme gjelder alle traktater som etter konstitusjonen ikke kan iverksettes uten en ny lov eller et nytt stortingsvedtak.

§ 27

Alle statsrådets medlemmer skal møte i statsrådet når de ikke har lovlig forfall. Ingen beslutning må tas i statsrådet når ikke over halvparten av medlemmene er til stede.

§ 28

Tilrådingen om embetsutnevnelser og andre viktige saker skal foredras i statsrådet av det medlem hvis fagområde de tilhører. Hun eller han skal ekspe- dere sakene i overensstemmelse med statsrådets beslutning. Egentlige militære kommandosaker kan likevel unntas fra behandling i statsråd i den utstrekning kongen bestemmer.

§ 29

Hindrer lovlig forfall en statsråd fra å møte og foredra de saker som tilhører hennes eller hans fagområde, skal disse saker foredras av en annen statsråd, som kongen konstituerer til det.

Hindrer lovlig forfall så mange fra å møte at ikke flere enn halvparten av det bestemte antall medlemmer er til stede, skal så mange andre personer som nødvendig konstitueres til å ta sete i statsrådet.

§ 30

I statsrådet føres det protokoll over alle de saker som behandles der. De diplomatiske saker som statsrådet beslutter å hemmeligholde, føres inn i en egen protokoll. Det samme gjelder de militære kommandosaker som statsrådet beslutter å hemmeligholde.

Enhver som har sete i statsrådet, har plikt til å si sin mening med frimodighet. Kongen har plikt til å høre den, men kan fatte beslutning etter eget omdømme.

Mener noe medlem av statsrådet at kongens beslutning strider mot statsformen eller landets lover, har hun eller han plikt til å gjøre kraftige motforestillinger og tilføye sin mening i protokollen. Den som ikke har protestert på denne måte, anses for å ha vært enig med kongen og er ansvarlig for det, slik som det siden blir bestemt, og kan av Stortinget settes under tiltale for Riksretten.

§ 31

Alle beslutninger kongen utferdiger, må kontraheres for å bli gyldige. I militære kommandosaker kontraheres beslutningene av den som har foredratt sakene, men ellers av statsministeren eller, om

statsministeren ikke har vært til stede, av det første av statsrådets tilstedeværende medlemmer.

§ 32

De beslutninger regjeringen tar når kongen ikke er til stede, utferdiges i kongens navn og undertegnes av statsrådet.

§ 33

(Opphevet ved grunnlovsbestemmelse 12. august / 24. oktober 1908.)

§ 34

Kongen gir bestemmelser om titler for dem som har arverett til kronen.

§ 35

Så snart tronarvingen har fylt 18 år, har hun eller han rett til å ta sete i statsrådet, men uten stemme eller ansvar.

§ 36

En prinsesse eller prins med arverett til Norges krone må ikke gifte seg uten kongens tillatelse. Hun eller han må heller ikke motta noen annen krone eller regjering uten kongens og Stortingets samtykke. Stortingets samtykke krever to tredjedeler av stemmene.

Handler hun eller han i strid med dette, taper vedkommende retten til Norges trone for seg selv så vel som for sine etterkommere.

§ 37

De kongelige prinsesser og prinser skal for sine personer ikke svare for andre enn kongen eller den han setter til dommer over dem.

§ 38

(Opphevet ved beslutning 18. november 1905.)

§ 39

Hvis kongen dør og tronfølgeren ennå er umyndig, skal statsrådet straks innkalle Stortinget.

§ 40

Inntil Stortinget er samlet og har innrettet regjeringen for den tid kongen er mindreårig, skal statsrådet stå for styringen av riket, i overensstemmelse med Grunnloven.

§ 41

Er kongen fraværende fra riket uten å være i felt, eller er han så syk at han ikke kan ivareta regjeringen,

skal den nærmeste arving til tronen stå for regjeringen som kongemaktens midlertidige utøver, så fremt hun eller han har nådd kongens myndighetsalder. I motsatt fall er det statsrådet som står for styringen av riket.

§ 42

(Opphevet ved beslutning 18. november 1905.)

§ 43

Stortinget skal velge formyndere til å stå for regjeringen for den umyndige kongen.

§ 44

Den prinsesse eller prins som står for regjeringen i de tilfeller som er nevnt i § 41, skal skriftlig avlegge følgende ed for Stortinget: «Jeg lover og sverger at jeg vil stå for regjeringen i overensstemmelse med konstitusjonen og lovene, så sant hjelpe meg Gud den allmektige og allvitende!»

Holdes det ikke storting på denne tid, nedlegges eden i statsrådet og oversendes siden neste storting.

Den prinsesse eller prins som har avlagt eden, gjentar den ikke senere.

§ 45

De som midlertidig har stått for statsstyringen etter §§ 40, 41, 43 eller 48, skal så snart den er over, avlegge regnskap for den til kongen og Stortinget.

§ 46

Hvis ikke statsrådet straks sammenkaller Stortinget i overensstemmelse med § 39, har Høyesterett så snart det er gått fire uker, en ubetinget plikt til å sørge for denne sammenkallelse.

§ 47

Stortinget fastsetter hvordan den umyndige konges oppdragelse skal bestyres hvis begge foreldrene er døde og ingen av dem har etterlatt noen skriftlig bestemmelse om det.

§ 48

Er kongestammen utdødd og ingen tronfølger utkåret, skal en ny dronning eller konge velges av Stortinget. I mellomtiden gjelder § 40 for den utøvende makt.

C. Om borgerretten og den lovgivende makt

§ 49

Folket utøver den lovgivende makt ved Stortinget.

§ 50

Stemmerett ved stortingsvalg har de norske borgere som har fylt 18 år eller fyller 18 år i det år valget holdes.

I hvilken utstrekning norske borgere som på valgdagen er bosatt utenfor riket, men oppfyller betingelsene foran, skal ha stemmerett, fastsettes ved lov.

Regler om stemmerett for ellers stemmeberettigede personer som på valgdagen åpenbart lider av alvorlig psykisk svekkelse eller nedsatt bevissthet, kan fastsettes ved lov.

§ 51

Regler om manntallsføring og om innføring av de stemmeberettigede i manntallet fastsettes ved lov.

§ 52

(Opphevet ved grunnlovsbestemmelse 26. oktober 1954.)

§ 53

Stemmeretten tapes

- a) ved domfellelse for straffbare handlinger i overensstemmelse med det som bestemmes om dette i lov,
- b) ved å gå i fremmed makts tjeneste uten regjeringens samtykke.

§ 54

Valgtingene holdes hvert fjerde år. De skal være avsluttet innen utgangen av september måned.

§ 55

Valgtingene bestyres på den måte som fastsettes ved lov. Valgstyret avgjør tvister om stemmerett. Avgjørelsen kan klages inn for Stortinget.

§ 56

(Opphevet ved grunnlovsbestemmelse 23. mars 1972.)

§ 57

Det skal velges 169 stortingsrepresentanter.

Riket inndeles i 19 valgdistrikter.

150 av stortingsrepresentantene skal velges som distriktsrepresentanter og 19 som utjevningsrepresentanter.

Hvert valgdistrikt skal ha 1 utjevningsmandat.

Det antall stortingsrepresentanter som skal velges fra hvert valgdistrikt, beregnes på grunnlag av forholdet mellom distriktets antall innbyggere samt areal, og hele rikets antall innbyggere samt areal. I

denne beregning gir hver innbygger 1 poeng og hver kvadratkilometer 1,8 poeng. Beregningen skal foretas hvert åttende år.

Nærmere bestemmelser om rikets inndeling i valgdistrikter og stortingsmandatenes fordeling på valgdistriktene fastsettes ved lov.

§ 58

Valgtingene holdes særskilt for hver kommune. På valgtingene stemmes det direkte på stortingsrepresentanter med vararepresentanter for hele valgdistriktet.

§ 59

Valget av distriktsrepresentanter foregår som forholdstallsvalg, og mandatene fordeles mellom partiene etter reglene nedenfor.

Stemmetallet for hvert parti i de enkelte valgdistrikter skal deles med 1,4; 3; 5; 7 og så videre. Det første mandat tilfaller det parti som får den største kvotient, det neste mandat tilfaller det parti som får den nest største kvotient, og så videre inntil alle mandater er fordelt.

Listeforbund er ikke tillatt.

Med sikte på å oppnå størst mulig overensstemmelse mellom stemmetall og representasjon fordeles utjevningsmandatene mellom de partier som er med i utjevningen, på grunnlag av forholdet mellom deres stemmetall i hele riket. Hvor mange stortingsmandater hvert parti i alt skal ha, finnes ved å anvende reglene om fordeling av distriktsmandater tilsvarende for hele riket for de partier som deltar i utjevningen. Deretter får hvert parti tildelt så mange utjevningsmandater at de til sammen med de allerede tildelte distriktsmandater utgjør et så stort antall stortingsmandater som partiet i alt skal ha. Har et parti allerede ved fordelingen av distriktsmandatene fått et større antall mandater enn det skulle hatt etter angivelsen ovenfor, skal utjevningsmandatene fordeles bare mellom de andre partier, således at det ses bort fra det stemmetall og de distriktsmandater som det førstnevnte parti har oppnådd.

Intet parti kan tildeles utjevningsmandat med mindre det har fått minst 4 prosent av det samlede stemmetall for hele riket.

Nærmere bestemmelser om hvordan partienes utjevningsmandater skal fordeles på valgdistriktene, fastsettes ved lov.

§ 60

Hvorvidt og hvordan de stemmeberettigede kan avgi sine stemmer uten å møte personlig på valgtingene, bestemmes ved lov.

§ 61

Ingen kan velges til representant uten å ha stemmerett.

§ 62

De tjenestemenn som er ansatt ved statsrådets kontorer, bortsett fra statssekretærer og de politiske rådgivere, kan ikke velges til representanter. Det samme gjelder Høyesteretts medlemmer og tjenestemenn som er ansatt i utenriksstjenesten.

Statsrådets medlemmer kan ikke møte på Stortinget som representanter så lenge de har sete i statsrådet. Heller ikke statssekretærene kan møte som representanter så lenge de er i embetet, og de politiske rådgivere ved statsrådets kontorer kan ikke møte på Stortinget så lenge de innehar sine stillinger.

§ 63

Den som velges til representant, har plikt til å motta valget, med mindre vedkommende

- a) er valgt utenfor det valgdistrikt der hun eller han har stemmerett,
- b) har møtt som representant på alle storting etter forrige valg,
- d) er medlem av et politisk parti og valgt på en valgliste som ikke utgår fra dette parti.

Frist og fremgangsmåte for å gjøre retten til å nekte valg gjeldende fastsettes ved lov.

Det skal likeledes bestemmes ved lov når og hvordan en som er valgt til representant for to eller flere valgdistrikter, skal avgi erklæring om hvilket valg hun eller han vil motta.

§ 64

De valgte representanter blir tildelt fullmakter. Stortinget avgjør om fullmaktene er lovlige.

§ 65

Alle representanter og innkalte vararepresentanter mottar av statskassen lovbestemt godtgjørelse for omkostninger til reiser til og fra Stortinget og fra Stortinget til sitt hjem og tilbake igjen under ferier på minst 14 dager.

Dessuten mottar de lovbestemt godtgjørelse for deltagelse i Stortinget.

§ 66

På sin reise til og fra Stortinget samt under sitt opphold der er representantene fritatt fra pågripelse, med mindre de gripes i offentlige forbrytelser. For meninger ytret i Stortingets forsamlinger kan de ikke trekkes til ansvar utenfor disse forsamlinger. Alle har plikt til å rette seg etter den orden som er vedtatt av Stortinget.

§ 67

De representanter som er valgt på forannevnte måte, utgjør Kongeriket Norges Storting.

§ 68

Stortinget trer i alminnelighet sammen i rikets hovedstad den første hverdag i oktober måned hvert år, med mindre kongen på grunn av usedvanlige omstendigheter, så som fiendtlig angrep eller smittsom sykdom, velger en annen by i riket. En slik avgjørelse må gjøres kjent i tide.

§ 69

Når Stortinget ikke er samlet, kan det sammenkalles av kongen dersom han mener det er nødvendig.

§ 71

De valgte representanter er medlemmer av Stortinget i fire sammenhengende år.

§ 72

(Opphevet ved grunnlovsbestemmelse 29. mai 1990.)

§ 73

Stortinget utnevner en president, fem visepresidenter og to sekretærer. Storting kan bare holdes dersom minst halvparten av medlemmene er til stede. Grunnlovsforslag kan bare behandles dersom minst to tredjedeler av Stortingets medlemmer er til stede.

§ 74

Så snart Stortinget har konstituert seg, åpner kongen eller den han utpeker til det, forhandlingene med en tale om rikets tilstand og de forhold som han især ønsker å lede Stortingets oppmerksomhet mot. Ingen drøftelser må finne sted i kongens nærvær.

Når Stortingets forhandlinger er åpnet, har statsministeren og statsrådene rett til å møte i Stortinget og på lik linje med dets egne medlemmer delta i forhandlingene når de holdes for åpne dører, men uten å avgi stemme. I de saker som behandles for lukkede dører, gjelder dette bare når Stortinget tillater det.

§ 75

Det tilkommer Stortinget

- a) å gi og oppheve lover; å pålegge skatter, avgifter, toll og andre offentlige byrder, som likevel ikke gjelder etter 31. desember i det nærmest påfølgende år, med mindre de uttrykkelig fornyes av et nytt storting;
- b) å ta opp lån på rikets kreditt;
- c) å føre oppsyn med rikets pengevesen;

- d) å bevilge de nødvendige pengesummer til statens utgifter;
- e) å bestemme hvor mye som årlig skal utbetales kongen til hans hoffstat, og fastlegge den kongelige families apanasje, som ikke kan bestå i faste eiendommer;
- f) å la seg forelegge statsrådets protokoller og alle offentlige innberetninger og papirer;
- g) å la seg meddele de folkerettslige avtaler som kongen på statens vegne har inngått med fremmede makter;
- h) å kunne gi enhver påbud om å møte for seg i statsaker, unntatt kongen og den kongelige familie; dette unntak gjelder likevel ikke for de kongelige prinsesser og prinser hvis de har embeter;
- i) å revidere midlertidige lønns- og pensjonslister og gjøre de forandringer i dem som Stortinget finner nødvendige;
- k) å utnevne fem revisorer som årlig skal se gjennom statens regnskaper og bekjentgjøre utdrag av dem på trykk; regnskapene skal oversendes disse revisorer innen seks måneder etter utgangen av det år som Stortingets bevilgninger er gitt for; og å gi bestemmelser om ordningen av desisjonsmyndigheten overfor statens regnskapsbetjenter;
- l) å utnevne en person som ikke er medlem av Stortinget, til på en måte som er nærmere bestemt i lov, å føre kontroll med den offentlige forvaltning og alle som virker i dens tjeneste, for å hindre at det øves urett mot den enkelte borger;
- m) å gi innfødsrett.

§ 76

Enhver lov skal først foreslås på Stortinget, enten av en stortingsrepresentant eller av regjeringen ved en statsråd.

Etter at forslaget er vedtatt der, skal Stortinget ta det under overveielse på nytt og enten slutte seg til det eller forkaste det. Forkastes forslaget, skal det, med de anmerkninger Stortinget har tilføyd, enda en gang tas under overveielse av Stortinget, som enten henlegger forslaget eller vedtar det med de nevnte anmerkninger.

Mellom hver slik behandling må det gå minst tre dager.

§ 77

Når Stortinget har fattet det samme lovvedtak to ganger etter hverandre, sendes det til kongen med anmodning om hans sanksjon.

§ 78

Godtar kongen lovvedtaket, forsyner han det med sin underskrift, og dermed blir det til lov.

Godtar han det ikke, sender han det tilbake til Stortinget med den erklæring at han for tiden ikke finner det tjenlig å sanksjonere det. I så tilfelle kan ikke det storting som da er samlet, legge dette vedtak frem for kongen igjen.

§ 79

Når to storting med ett valg og minst to storting imellom har fattet det samme lovvedtak uforandret uten at Stortinget i mellomtiden har fattet noe avvikende endelig lovvedtak, og det da forelegges kongen med begjæring om at Hans Majestet ikke vil nekte å sanksjonere et lovvedtak som Stortinget etter den modneste overveielse anser for gagnlig, så blir det til lov selv om kongen ikke gir sin sanksjon før Stortinget adskilles.

§ 80

Stortinget forblir samlet så lenge det selv finner det nødvendig, og avslutter forhandlingene når det har fullført sine gjøremål.

I overensstemmelse med regler i den orden Stortinget har vedtatt, kan forhandlingene gjenopptas, men de avsluttes senest siste hverdag i september måned.

Innen denne tid meddeler kongen sin beslutning om de lovvedtak som ikke allerede er avgjort (jf. §§ 77–79), ved enten å stadfeste dem eller å forkaste dem. Alle de som han ikke uttrykkelig godkjenner, anses for å være forkastet av ham.

§ 81

Alle lover (unntatt dem i § 79) utferdiges i kongens navn, under Norges rikes segl og med følgende ord: «Vi N.N. gjør vitterlig: at Oss er blitt forelagt Stortingets vedtak av dato sålydende: (her følger vedtaket). Vi godkjenner og stadfester dette vedtaket som lov, under Vår hånd og rikets segl.»

§ 82

Regjeringen skal gi Stortinget alle de opplysninger som er nødvendige for behandlingen av de saker den legger frem. Intet medlem av statsrådet må legge frem uriktige eller villedende opplysninger for Stortinget eller dets organer.

§ 83

Stortinget kan innhente Høyesteretts betenkning om juridiske emner.

§ 84

Stortinget holdes for åpne dører, og forhandlingene kunngjøres på trykk, unntatt i de tilfeller hvor det motsatte vedtas ved stemmeflertall.

§ 85

Den som adlyder en befaling som har til hensikt å forstyrre Stortingets frihet og sikkerhet, gjør seg skyldig i forræderi mot fedrelandet.

D. Om den dømmende makt

§ 86

Riksretten dømmer i første og siste instans i de saker som Stortinget anlegger mot medlemmer av statsrådet, Høyesterett eller Stortinget for straffbart eller annet rettsstridig forhold når de har brutt sine konstitusjonelle plikter.

De nærmere regler om Stortingets påtale etter denne paragraf fastsettes ved lov. Det kan likevel ikke settes kortere foreldelsesfrist enn 15 år for adgangen til å gjøre ansvar gjeldende ved tiltale for Riksretten.

Dommere i Riksretten er 6 medlemmer valgt av Stortinget og de 5 etter embetsalder eldste fast utnevnte medlemmer av Høyesterett, deriblant Høyesteretts leder. Stortinget velger medlemmene og stedfortrederne for 6 år. Et medlem av statsrådet eller Stortinget kan ikke velges til medlem av Riksretten. I Riksretten har Høyesteretts leder forsetet.

De som har tatt sete i Riksretten som valgt av Stortinget, blir sittende selv om den tid de er valgt for, utløper før Riksrettens behandling av saken er avsluttet. På samme måte blir høyesterettsdommere sittende i Riksretten selv om de går av som medlemmer av Høyesterett.

§ 87

De nærmere regler om sammensetningen av Riksretten og om saksbehandlingen fastsettes ved lov.

§ 88

Høyesterett dømmer i siste instans. Begrensninger i adgangen til å få Høyesteretts avgjørelse kan bestemmes ved lov.

Høyesterett skal bestå av en leder og minst fire andre medlemmer.

§ 89

(Opphevet ved grunnlovsbestemmelse 14. desember 1920.)

§ 90

Høyesteretts dommer kan ikke i noe tilfelle ankes.

§ 91

Ingen kan utnevnes til medlem av Høyesterett før hun eller han er 30 år gammel.

E. Almennelige bestemmelser

§ 92

Til embeter i staten kan bare utnevnes de norske borgere som taler landets språk og

- a) enten er født i riket av foreldre som da var norske statsborgere,
- b) eller er født i utlandet av norske foreldre som på den tid ikke var statsborgere i noe annet land,
- c) eller har oppholdt seg i riket i ti år,
- d) eller får innfødsrett av Stortinget.

Andre kan likevel utnevnes til lærere ved universitetet og de lærde skoler, til leger og til konsuler på fremmede steder.

§ 93

For å sikre den internasjonale fred og sikkerhet eller fremme internasjonal rettsorden og samarbeid kan Stortinget med tre fjerdedels flertall gi samtykke til at en internasjonal sammenslutning som Norge er tilsluttet eller slutter seg til, på et saklig begrenset område får utøve myndighet som ellers ligger hos statens myndigheter etter denne grunnlov, men likevel ikke rett til å endre denne grunnlov. Når Stortinget skal gi sitt samtykke, skal, som ved behandling av grunnlovsforslag, minst to tredjedeler av dets medlemmer være til stede.

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder ikke ved deltagelse i en internasjonal sammenslutning hvis avgjørelser bare har rent folkerettslig virkning for Norge.

§ 94

En ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal besørges utgitt på første eller, om dette ikke er mulig, på annet ordentlige storting. Inntil da forblir statens någjeldende lover i kraft, med mindre de strider mot denne grunnlov eller mot de provisoriske lover som i mellomtiden måtte bli gitt.

Likeledes skal de nåværende permanente skatter stå ved lag til neste storting.

§ 95

Ingen dispensasjoner, protektorier, moratorier eller oppreisninger må gis etter at den nye allmenne lov er satt i kraft.

§ 96

Ingen kan dømmes uten etter lov eller straffes uten etter dom. Pinefullt forhør må ikke finne sted.

§ 97

Ingen lov må gis tilbakevirkende kraft.

§ 98

Sportler som betales til dem som gjør tjeneste for retten, må ikke pålegges avgifter til statskassen.

§ 99

Ingen må fengsles uten i lovbestemte tilfeller og på den måte som lovene foreskriver. De som uberettiget har arrestert noen eller ulovlig holdt noen fengslet, står til ansvar for vedkommende.

Regjeringen har ikke rett til å bruke militær makt mot innbyggerne uten etter lov, med mindre en forsamling forstyrrer den offentlige ro og ikke øyeblikkelig oppløses etter at de lovbestemmelser som angår opprør, tre ganger høyt og tydelig er opplest for forsamlingen av den sivile øvrighet.

§ 100

Ytringsfrihet skal finne sted.

Ingen kan holdes rettslig ansvarlig for å ha meddelt eller mottatt opplysninger, ideer eller budskap med mindre det lar seg forsvare holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelse i sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Det rettslige ansvar skal være foreskrevet i lov.

Frimodige ytringer om statsstyringen og et hvilket som helst annet emne er tillatt for enhver. Det kan bare settes slike klart definerte grenser for denne rett der særlig tungtveiende hensyn gjør det forsvarlig holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelser.

Forhåndssensur og andre forebyggende forholdsregler kan ikke benyttes, med mindre det er nødvendig for å beskytte barn og unge mot skadelig påvirkning fra levende bilder. Brevsensur kan ikke settes i verk, unntatt i anstalter.

Enhver har rett til innsyn i statens og kommunes dokumenter og til å følge forhandlingene i rettsmøter og folkevalgte organer. Det kan i lov settes grenser for denne rett av hensyn til personvern og av andre tungtveiende grunner.

Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.

§ 101

Heretter skal ingen få nye og varige særrettigheter som innskrenker næringsfriheten.

§ 102

Husransakelse må ikke finne sted, unntatt i kriminelle tilfeller.

§ 103

Ingen som heretter går konkurs, får fristed.

§ 104

Ingen kan bli fradømt sin faste eiendom eller hele sin formue på grunn av en forbrytelse.

§ 105

Krever hensyn til samfunnet at noen må avgi sin faste eller rørlige eiendom til offentlig bruk, skal hun eller han ha full erstatning av statskassen.

§ 106

Kjøpesummer og inntekter av geistlighetens benefiserte gods skal bare anvendes til geistlighetens beste og til opplysningens fremme. Milde stiftelsers eiendommer skal bare anvendes til gagn for disse.

§ 107

Odels- og åsetesretten må ikke oppheves. De nærmere betingelser for hvordan den skal videreføres til størst mulig nytte for staten og til gagn for land-allmuen, fastsettes av det første eller annet følgende storting.

§ 108

Heretter kan det ikke opprettes grevskaper, baronier, stamhus eller fideikommissar.

§ 109

Alle statens borgere er i alminnelighet like forpliktet til i en viss tid å verne om fedrelandet, uten hensyn til fødsel eller formue.

Anvendelsen av denne grunnsetning, og de begrensninger den skal ha, bestemmes ved lov.

§ 110

Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at ethvert arbeidsdyktig menneske kan tjene til livets opphold ved sitt arbeid.

Nærmere bestemmelser om ansattes medbestemmelserett på arbeidsplassen fastsettes ved lov.

§ 110 a

Statens myndigheter skal legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppe kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

§ 110 b

Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevarer. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etter slekten.

Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd.

Statens myndigheter gir nærmere bestemmelser for å gjennomføre disse grunnsetninger.

§ 110 c

Statens myndigheter skal respektere og sikre menneskerettighetene.

Nærmere bestemmelser om gjennomføringen av traktater om dette fastsettes ved lov.

§ 111

Det norske flaggs form og farger bestemmes ved lov.

§ 112

Viser erfaring at noen del av denne Kongeriket Norges grunnlov bør endres, skal endringsforslag fremsettes på første, annet eller tredje storting etter et nytt valg og kunngjøres på trykk. Men det tilkommer først det første, annet eller tredje storting etter neste valg å bestemme om den foreslåtte endring skal finne sted eller ei. En slik endring må likevel aldri motsi denne grunnlovs prinsipper, men bare angå modifikasjoner i enkelte bestemmelser som ikke endrer denne konstitusjons ånd, og to tredjedeler av Stortinget må være enige i en slik endring.

En grunnlovsbestemmelse som er vedtatt på denne måte, skal underskrives av Stortingets president og sekretær og sendes kongen til kunngjøring på trykk som gjeldende bestemmelse i Kongeriket Norges grunnlov.

–

Norges Riges Grundlov skal på nynorsk lyde:

Grunnlov for Kongeriket Noreg, gjeven i riksforsamlinga på Eidsvoll den 17. mai 1814, slik ho lyder etter seinare endringar, seinast grunnlovsvedtak av 21. mai 2012.

Kongeriket Noregs grunnlov

A. Om statsforma

§ 1

Kongeriket Noreg er eit fritt, sjølvstendig, udeleg og uavhendeleg rike. Regjeringsforma er avgrensa og arveleg monarkisk.

§ 2

Verdigrunnlaget skal framleis vere den kristne og humanistiske arven vår. Denne grunnlova skal trygje demokratiet, rettsstaten og menneskerettane.

B. Om den utøvande makta, om kongen og den kongelege familien og om religionen

§ 3

Den utøvande makta er hos kongen, eller hos dronninga dersom ho har fått krona etter reglane i § 6, § 7 eller § 48 i denne grunnlova. Når den utøvande makta såleis er hos dronninga, har ho alle rettar og plikter som kongen har etter denne grunnlova og lovene i landet.

§ 4

Kongen skal alltid vedkjenne seg den evangelisk-lutherske religionen.

§ 5

Kongens person er heilag; han kan ikkje lastast eller skuldast for noko. Ansvar ligg på rådet hans.

§ 6

Arvefølga er lineal. Berre barn av dronning eller konge, eller av nokon som sjølv har arverett, kan arve, og barnet må vere født i lovleg ekteskap. Den nærare lina går føre den fjernare og den eldre i lina føre den yngre.

Den ufødde har òg arverett, og barnet tek sin plass i arvefølga så snart det kjem til verda.

Arverett har likevel berre dei som ættar frå foreldra til den sist regjerande dronninga eller kongen.

Når ei prinsesse eller ein prins med arverett til Noregs krone blir fødd, skal namnet og fødselstidspunktet gjerast kjent for Stortinget og førast inn i protokollen der.

For dei som er fødde før 1971, gjeld likevel § 6 slik han vart vedteken den 18. november 1905. For dei som er fødde før 1990, gjeld likevel at mann går føre kvinne.

§ 7

Finst det ingen prinsesser eller prinsar med arverett, kan kongen gjere framlegg om etterfølgjar for Stortinget, som kan avgjere valet dersom framlegget frå kongen ikkje blir stødd.

§ 8

Myndig alder for kongen blir fastsett i lov.

Så snart kongen har nådd den lovfeste alderen, lyser han seg myndig.

§ 9

Så snart kongen, som myndig, tek til med regjeringa, gjer han denne eiden for Stortinget: «Eg lovar og sver at eg vil regjere Kongeriket Noreg i samsvar med konstitusjonen og lovene, så sant hjelpe meg Gud den allmechtige og allvitande!»

Er det ikkje samla noko storting på den tida, blir eiden gjeven skriftleg i statsrådet, og kongen tek han høgtidleg opp att på fyrste storting.

§ 10

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 14. mars 1908.)

§ 11

Kongen skal bu i riket og kan ikkje utan samtykke frå Stortinget vere utanfor riket meir enn seks månader om gongen utan at han personleg misser retten til krona.

Kongen må ikkje ta imot ei anna krone eller regjering utan samtykke frå Stortinget, og til det krevst to tredjedelar av røystene.

§ 12

Kongen vel sjølv eit råd av røysteføre norske borgarar. I dette rådet skal det vere ein statsminister og minst sju andre medlemmer.

Kongen fordeler gjeremåla mellom medlemmene av statsrådet slik han meiner det er tenleg. Til å ta sete i statsrådet ved sida av dei faste medlemmene kan kongen i særlege høve kalle inn andre norske borgarar, men ingen medlemmer av Stortinget.

Ektefolk, foreldre og born eller to sysken må ikkje ha sete i statsrådet samstundes.

§ 13

For den tida kongen reiser i riket, kan han overlate styringa av riket til statsrådet. Dette skal føre regjeringa i kongens namn og på hans vegner. Det skal ubryteleg følgje så vel føresegnene i denne grunnlova som dei særskilde instruksane som kongen gjev i samsvar med dei.

Sakene blir avgjorde med røysting. Står røystene likt, har statsministeren eller, om han er borte, den fyrste av statsrådene som er til stades, to røyster.

Statsrådet skal gje melding til kongen om dei sakene som blir avgjorde på denne måten.

§ 14

Kongen kan utnemne statssekretærar til å hjelpe medlemmene av statsrådet med gjeremåla deira utan-

for statsrådet. Kvar statssekretær handlar på vegner av den medlemmen av statsrådet som ho eller han er knytt til, så langt denne medlemmen fastset.

§ 15

Kvar medlem av statsrådet har plikt til å levere avskilssøknad etter at Stortinget har gjort vedtak om mistillit til denne statsråden åleine eller til heile statsrådet.

Kongen skal gje avskil etter ein slik søknad.

Når Stortinget har gjort vedtak om mistillit, kan statsrådet berre utføre dei gjeremåla som trengst for forsvarleg embetsførsle.

§ 16

Alle innbyggjarane i riket har fri religionsutøving. Den norske kyrkja, ei evangelisk-luthersk kyrkje, står ved lag som den norske folkekyrkja og blir stødd som det av staten. Nærare føresegner om kyrkjekipnaden blir fastsette i lov. Alle trus- og livssynssamfunn skal bli stødde på lik line.

§ 17

Kongen kan gje og oppheve provisoriske lover om handel, toll, næringsvegar og offentleg forvaltning og regulering. Dei må ikkje stri mot konstitusjonen eller dei lovene Stortinget har gjeve. Dei gjeld til neste storting.

§ 18

Kongen lèt i regelen krevje inn dei skattane og avgiftene som Stortinget fastset.

§ 19

Kongen ser til at eigedommane og regala til staten blir nytta og forvalta slik Stortinget har fastsett, og på den måten som er nyttigast for samfunnet.

§ 20

Kongen har i statsrådet rett til å gje forbrytarar nåde etter at dom er fallen. Forbrytaren kan velje å ta imot kongens nåde eller ta den idømde straffa.

I saker som Stortinget reiser for Riksretten, kan det ikkje gjevast annan nåde enn fritak frå idømd dødsstraff, om ikkje Stortinget har gjeve samtykke til noko anna.

§ 21

Kongen vel og utnemner alle sivile og militære embetsmenn etter å ha høyrst statsrådet. Før innsetjinga skal dei sverje eller, om dei ved lov er fritakne frå å gjere eid, høgtidleg love lydnad og truskap til konstitusjonen og kongen. Embetsmenn som ikkje er norske borgarar, kan ved lov få fritak frå

denne plikta. Dei kongelege prinsessene og prinsane kan ikkje ha sivile embete.

§ 22

Statsministeren, dei andre medlemmene av statsrådet og statssekretærene kan utan dom avsetjast av kongen etter at han har høyrte kva statsrådet meiner om det. Det same gjeld for dei embetsmennene som er tilsette ved statsrådskontora eller i utanrikstenesta, sivile overøvrighetspersonar, sjefar for regiment og andre militære korps, kommandantar på festningar og høgstbefalende på krigsskip. Om embetsmenn som såleis er avsette, skal få pensjon, blir avgjort av det neste stortinget. I mellomtida får dei to tredjedelar av løna dei hadde før.

Andre embetsmenn kan berre suspenderast av kongen og skal då straks stemnast for domstolane. Dei kan ikkje avsetjast utan etter dom eller overflyttast mot sin vilje.

Alle embetsmenn kan gjevast avskil utan dom når dei har nådd ei aldersgrense fastsett i lov. Det kan fastsetjast i lov at visse embetsmenn, men ikkje dommarar, kan utnemnast på åremål.

§ 23

Kongen kan gje ordenar til kven han vil, til påskjøning for framifrå gagnsverk, som må kunngjerast offentleg. Kongen kan ikkje tildele annan rang og tittel enn den eit embete fører med seg. Ordenen frittek ingen for dei plikter og bører som er sams for statsborgarane, og gjev heller ikkje førerrett til statlege embete. Embetsmenn som får avskil i nåde, får ha den tittelen og rangen dei hadde i embetet. Dette gjeld ikkje medlemmene av statsrådet eller statssekretærene.

Ingen må heretter få arvelege særrettar, personlege eller blanda.

§ 24

Kongen vel og avset etter eige skjøn hoffstaten sin og hoffbetjentane sine.

§ 25

Kongen har høgste befalinga over forsvarsmakta til riket. Denne makta må ikkje aukast eller minkast utan samtykke frå Stortinget. Ho må ikkje overlatast i framande makters teneste, og ingen krigsfolk frå framande makter, så nær som troppar til hjelp mot fiendsleg overfall, må dragast inn i riket utan samtykke frå Stortinget.

Landvernet og andre troppar som ikkje kan reknast som linetroppar, må aldri brukast utanfor grensene til riket utan samtykke frå Stortinget.

§ 26

Kongen har rett til å kalle saman troppar, byrje krig til forsvar av landet og slutte fred, inngå og seie opp folkerettslege avtaler og sende og ta imot sendemenn.

Traktatar om særleg viktige saker blir fyrst bindande når Stortinget har gjeve samtykke til det. Det same gjeld alle traktatar som etter konstitusjonen ikkje kan setjast i verk utan ei ny lov eller eit nytt stortingsvedtak.

§ 27

Alle medlemmene av statsrådet skal møte i statsrådet når dei ikkje har lovleg forfall. Inga avgjerd må takast i statsrådet når ikkje over halvta av medlemmene er til stades.

§ 28

Tilrådingar om embetsutnemningar og andre viktige saker skal målberast i statsrådet av den medlemmen som har det fagområdet dei høyrer til. Ho eller han skal ekspedere sakene i samsvar med avgjerda i statsrådet. Det kan likevel gjerast unntak frå behandling i statsråd for eigentlege militære kommandosaker i den mon kongen fastset.

§ 29

Hindrar lovleg forfall ein statsråd frå å møte og målberere saker som høyrer til hennar eller hans fagområde, skal sakene målberast av ein annan statsråd, som kongen konstituerer til det.

Hindrar lovleg forfall så mange frå å møte at ikkje fleire enn halvta av det fastsette talet på medlemmer er til stades, skal så mange andre personar som naudsynt konstituerast til å ta sete i statsrådet.

§ 30

I statsrådet blir det ført protokoll over alle saker som blir behandla der. Dei diplomatiske sakene som statsrådet vedtek å halde løynde, blir førte inn i ein særskild protokoll. Det same gjeld dei militære kommandosakene som statsrådet vedtek å halde løynde.

Kvar den som sit i statsrådet, har plikt til å seie si meining med frimod. Kongen har plikt til å høyre meininga, men kan ta avgjerd etter eige omdømme.

Meiner nokon medlem av statsrådet at avgjerda til kongen strir mot statsforma eller lovane i landet, har ho eller han plikt til å ta kraftig til motmæle og skrive si meining i protokollen. Den som ikkje har protestert såleis, blir rekna for å ha vore samd med kongen og er ansvarleg for det, slik som det sidan blir fastsett, og Stortinget kan setje vedkommande under tiltale for Riksretten.

§ 31

Alle avgjerder kongen ferdar ut, må kontrasignerast for å bli gyldige. I militære kommandosaker skal avgjerdene kontrasignerast av den som har målbore saka, men elles av statsministeren eller, om statsministeren ikkje var til stades i statsrådet, av den fyrste av dei medlemmene som var det.

§ 32

Dei avgjerdene regjeringa tek når kongen ikkje er til stades, blir utferdta i kongens namn og underskrivne av statsrådet.

§ 33

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 12. august 1908.)

§ 34

Kongen gjev føresegner om titlar for dei som har arverett til krona.

§ 35

Så snart tronarvingen har fylt 18 år, har ho eller han rett til å ta sete i statsrådet, men utan røyst eller ansvar.

§ 36

Ei prinsesse eller ein prins med arverett til Noregs krone må ikkje gifte seg utan løyve frå kongen. Ho eller han må heller ikkje ta imot ei anna krone eller regjering utan samtykke frå kongen og Stortinget. Samtykke frå Stortinget krev to tredjedelar av røystene.

Handlar ho eller han i strid med dette, misser vedkommande retten til Noregs trone for seg sjølv så vel som for etterkommarane sine.

§ 37

Dei kongelege prinsessene og prinsane skal for sine personar ikkje svare for andre enn kongen eller den han set til dommar over dei.

§ 38

(Oppheva ved vedtak 18. november 1905.)

§ 39

Om kongen døyr og tronfølgjaren enno er umyndig, skal statsrådet straks kalle inn Stortinget.

§ 40

Til dess Stortinget kjem saman og innrettar regjeringa for den tida kongen er mindreårig, skal statsrådet stå for styringa av riket, i samsvar med Grunnlova.

§ 41

Er kongen utanfor riket utan å vere i felt, eller er han så sjuk at han ikkje kan ta seg av regjeringa, skal den næraste arvingen til trona stå for regjeringa som mellombels utøvar av kongemakta, så framt ho eller han har nådd myndig alder for kongen. I motsett fall er det statsrådet som står for styringa av riket.

§ 42

(Oppheva ved vedtak 18. november 1905.)

§ 43

Stortinget skal velje formyndarar til å stå for regjeringa for den umyndige kongen.

§ 44

Den prinsessa eller prinsen som står for regjeringa i dei tilfella som er nemnde i § 41, skal skriftleg gjere denne eiden for Stortinget: «Eg lovar og sver at eg skal stå for regjeringa i samsvar med konstitusjonen og lovene, så sant hjelpe meg Gud den allmechtige og allvitande!»

Blir det ikkje halde storting på denne tida, skal eiden gjevast skriftleg i statsrådet og sidan sendast til neste storting.

Den prinsessa eller prinsen som har gjort eiden, tek han ikkje opp att seinare.

§ 45

Dei som mellombels har stått for statsstyringa etter §§ 40, 41, 43 eller 48, skal så snart ho er over, gjere rekneskap for henne til kongen og Stortinget.

§ 46

Om ikkje statsrådet straks kallar saman Stortinget etter § 39, har Høgsterett så snart det er gått fire veker, ei vilkårslaus plikt til å syte for innkalling.

§ 47

Stortinget fastset korleis oppsedinga av den umyndige kongen skal styrast dersom begge foreldra er døde og ingen av dei har late etter seg ei skriftleg føresegn om det.

§ 48

Er kongsætta utdøydd og ingen tronfølgjar kåra, skal Stortinget velje ny dronning eller konge. I mellomtida gjeld § 40 for den utøvande makta.

C. Om borgarretten og den lovgjevande makta

§ 49

Folket utøver den lovgjevande makta gjennom Stortinget.

§ 50

Røyserett ved stortingsval har dei norske borgarane som har fylt 18 år eller fyller 18 år i det året valtinget blir halde.

I kva mon norske borgarar som på valdagen er busette i utlandet, men elles stettar vilkåra ovanfor, skal ha røyserett, blir fastsett i lov.

Reglar om røyserett for elles røysteføre personar som på valdagen openbert lir av alvorleg psykisk svekking eller nedsett medvit, kan fastsetjast i lov.

§ 51

Reglar om manntalsføring og om innføring av dei røysteføre i manntalet blir fastsette i lov.

§ 52

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 26. oktober 1954.)

§ 53

Røyseretten misser

- a) den som blir dømd for strafflagde handlingar, i samsvar med føresegner om dette i lov,
- b) den som går i teneste for ei framand makt utan samtykke frå regjeringa.

§ 54

Valtinga blir haldne fjerdekvart år. Dei skal vere avslutta seinast i september.

§ 55

Valtinga skal styrast slik det blir fastsett i lov. Valstyret avgjer tvistar om røyserett. Avgjerda kan klagast inn for Stortinget.

§ 56

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 23. mars 1972.)

§ 57

Det skal veljast 169 stortingsrepresentantar.

Riket blir inndelt i 19 valdistrikt.

150 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 19 som utjamningsrepresentantar.

Kvart valdistrikt skal ha 1 utjamningsmandat.

Talet på stortingsrepresentantar som skal veljast frå kvart valdistrikt, blir utrekna på grunnlag av høvet mellom innbyggjartalet og flatevidda i distriktet på den eine sida og innbyggjartalet og flatevidda i heile riket på den andre sida. I denne utrekninga gjev kvar innbyggjar 1 poeng og kvar kvadratkilometer 1,8 poeng. Utrekninga skal gjerast kvart åttande år.

Nærare føresegner om korleis riket skal delast i valdistrikt, og korleis stortingsmandata skal delast mellom valdistrikta, blir fastsette i lov.

§ 58

Valtinga blir haldne særskilt for kvar kommune. På valtinga blir det røysta direkte på stortingsrepresentantar med vararepresentantar for heile valdistriktet.

§ 59

Valet av distriktsrepresentantar er eit høvestalsval, og mandata blir delte mellom partia etter reglane nedanfor.

Røystetalet for kvart parti i kvart valdistrikt skal delast med 1,4; 3; 5; 7 og så bortetter. Det fyrste mandatet går til det partiet som får den største kvotienten, det neste mandatet går til det partiet som får den nest største kvotienten, og så bortetter til alle mandata er utdelte.

Listesamband er ulovleg.

Med sikte på best mogleg samsvar mellom røysetal og representasjon blir utjamningsmandata delte mellom dei partia som er med i utjamninga, på grunnlag av høvet mellom røysetala deira i heile riket. Kor mange stortingsmandat kvart parti skal ha i alt, finn ein ved å nytte reglane for tildeling av distriktsmandat tilsvarande for heile riket for dei partia som er med i utjamninga. Så får kvart parti tildelt så mange utjamningsmandat attåt distriktsmandata det alt har fått, at det til saman utgjer så mange stortingsmandat som partiet skal ha i alt. Har eit parti alt ved utdelinga av distriktsmandata fått fleire mandat enn det skulle hatt etter framgangsmåten ovanfor, skal utjamningsmandata delast berre mellom dei andre partia, såleis at ein ser bort frå det røystetalet og dei distriktsmandata som det fyrstnemnde partiet har fått.

Ingen parti kan få utjamningsmandat utan å ha fått minst 4 prosent av det samla røystetalet for heile riket.

Nærare føresegner om korleis utjamningsmandata til partia skal delast mellom valdistrikta, blir fastsette i lov.

§ 60

Om og korleis dei røysteføre kan røyste utan å møte personleg på valtinga, blir fastsett i lov.

§ 61

Ingen kan veljast til representant utan å ha røyserett.

§ 62

Tenestemenn som er tilsette ved statsrådskontora, bortsett frå statssekretærar og politiske rådgjevarar, kan ikkje veljast til representantar. Det same gjeld medlemmene av Høgsterett og tenestemenn som er tilsette i utanrikstenesta.

Medlemmer av statsrådet kan ikkje møte på Stortinget som representantar så lenge dei har sete i statsrådet. Heller ikkje statssekretæranne kan møte som representantar så lenge dei er i embetet, og dei politiske rådgjevarane ved statsrådskontora kan ikkje møte på Stortinget så lenge dei har stillingane sine.

§ 63

Den som blir vald til representant, har plikt til å ta imot valet, om vedkommande ikkje

- a) er vald utanfor det valdistriktet der ho eller han har røysterett,
- b) har møtt som representant på alle storting etter førre val,
- d) er medlem av eit politisk parti og vald på ei valliste som ikkje går ut frå dette partiet.

Frist og framgangsmåte for å gjere retten til å nekte val gjeldande blir fastsett i lov.

Like eins skal det fastsetjast i lov når og korleis ein som er vald til representant for to eller fleire valdistrikt, skal gje fråsegn om kva val ho eller han vil ta imot.

§ 64

Dei valde representantane får tildelt fullmakter. Stortinget avgjer om fullmaktene er lovlege.

§ 65

Alle representantar og innkalla vararepresentantar får frå statskassa lovfastsett godtgjersle for kostnader til reiser til og frå Stortinget og frå Stortinget til heimen og attende under feriar på minst 14 dagar.

Dessutan får dei lovfastsett godtgjersle for deltaking på Stortinget.

§ 66

På reisa til og frå Stortinget og medan dei er der, er representantane fritekne frå pågriping, om dei ikkje blir gripne i offentlege brotsverk. For meiningar ytra i forsamlingane til Stortinget kan dei ikkje dragast til ansvar utanfor desse forsamlingane. Alle har plikt til å rette seg etter den ordenen som er vedteken av Stortinget.

§ 67

Representantane som er valde på den ovannemnde måten, utgjer Kongeriket Noregs Storting.

§ 68

Stortinget kjem i regelen saman i hovudstaden den fyrste kvardagen i oktober kvart år, om ikkje kongen på grunn av usedvanlege omstende, så som fiendsleg åtak eller smittsam sjukdom, vel ein annan by i riket. Ei slik avgjerd må gjerast kjend i tide.

§ 69

Når Stortinget ikkje er samla, kan kongen kalle det saman dersom han meiner det trengst.

§ 70

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 29. mai 1990.)

§ 71

Dei valde representantane er medlemmer av Stortinget i fire år på rad.

§ 72

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 29. mai 1990.)

§ 73

Stortinget utnemner ein president, fem visepresidentar og to sekretærar. Storting kan berre haldast dersom minst helvta av medlemmene er til stades. Grunnlovsframlegg kan berre behandlast dersom minst to tredjedelar av medlemmene er til stades.

§ 74

Så snart Stortinget har konstituert seg, opnar kongen eller den han set til det, forhandlingane med ei tale om tilstanden i riket og dei emna han særleg vil gjere Stortinget merksam på. Inga drøfting må skje med kongen til stades.

Når forhandlingane i Stortinget er opna, har statsministeren og statsrådene rett til å møte i Stortinget og til liks med medlemmene der ta del i forhandlingane når dei blir haldne for opne dører, men utan å røyste. I saker som blir behandla for stengde dører, gjeld dette berre når Stortinget gjev løyve til det.

§ 75

Det høyrer Stortinget til

- a) å gje og oppheve lover; å fastsetje skattar, avgifter, toll og andre offentlege bører, som likevel ikkje gjeld etter 31. desember året etter, om dei ikkje blir uttrykkeleg fornya av eit nytt storting;
- b) å ta opp lån på rikets kreditt;
- c) å føre oppsyn med pengestellet i riket;
- d) å løyve dei pengesummane som trengst til statsutgiftene;
- e) å fastsetje kor mykje kongen skal få utbetalt til hoffstaten sin kvart år, og fastsetje den kongelege familiens apanasje, som ikkje kan vere i fast eigeom;
- f) å få seg førelagt protokollane frå statsrådet og alle offentlege meldingar og papir;
- g) å få melding om dei folkerettslege avtalene som kongen har gjort med framande makter for staten;

- h) å kunne gje kven som helst påbod om å møte for seg i statssaker, så nær som kongen og den kongelege familien; likevel kan dei kongelege prinsessene og prinsane kallast inn dersom dei har embete;
- i) å revidere lister over mellombels løner og pensjonar og gjere dei endringane som Stortinget meiner trengst;
- k) å utnemne fem revisorar som skal sjå gjennom statsrekneskapane kvart år og kunngjere utdrag av dei på prent; revisorane skal få rekneskapane tilsende innan seks månader etter utgangen av det året som Stortinget har gjeve løyvingar for; og å gje føresegner om ordninga av desisjonsmakta overfor rekneskapstenestemennene til staten;
- l) å utnemne ein som ikkje er medlem av Stortinget, som etter nærare føresegner fastsette i lov skal føre kontroll med den offentlege forvaltninga og alle som er i offentlig teneste, for å hindre at det blir gjort urett mot den einskilde borgaren;
- m) å gje innføddsrett.

§ 76

Alle lovframlegg skal fyrst gjerast på Stortinget, anten av ein stortingsrepresentant eller av regjeringa ved ein statsråd.

Etter at framlegget er vedteke der, skal Stortinget ta det opp til ny vurdering og anten godta eller forkaste det. Blir det forkasta, skal framlegget med merknader frå Stortinget takast opp til vurdering endå ein gong av Stortinget, som anten legg framlegget bort eller vedtek det med dei nemnde merkna-dene.

Mellom kvar slik behandling må det gå minst tre dagar.

§ 77

Når Stortinget har gjort same lovvedtaket to gonger på rad, går vedtaket til kongen med oppmoding om sanksjon.

§ 78

Godtek kongen lovvedtaket, skriv han under, og dermed blir det til lov.

Godtek han det ikkje, sender han det attende til Stortinget med dei orda at han for tida ikkje meiner det er tenleg å sanksjonere det. I så fall kan ikkje det stortinget som då er samla, leggje dette vedtaket fram for kongen att.

§ 79

Når to storting med eitt val og minst to storting imellom har gjort same lovvedtaket uendra utan at

Stortinget i mellomtida har gjort avvikande endeleg lovvedtak, og det då blir lagt fram for kongen med dei orda at Hans Majestet ikkje vil nekte å sanksjonere eit lovvedtak som Stortinget etter ei grundig vurdering held for gagnleg, så blir det til lov endå om kongen ikkje gjev sanksjon før Stortinget skilst.

§ 80

Stortinget blir verande samla så lenge det sjølv meiner det trengst, og avsluttar forhandlingane når gjeremåla er fullførte.

I samsvar med reglar i den ordenen Stortinget har vedteke, kan forhandlingane takast opp att, men dei blir avslutta seinast siste kvardagen i september.

Innan den tid kunngjer kongen for Stortinget avgjerda si om dei lovvedtaka som ikkje alt er avgjorde (jf. §§ 77–79), med anten å stadfeste eller å forkaste dei. Alle dei han ikkje uttrykkeleg godkjenner, blir rekna som forkasta av kongen.

§ 81

Alle lover (så nær som dei etter § 79) blir utferda i namnet til kongen, under Noregs rikssegl og med desse orda: «Vi N.N. gjer kunnig: at Oss er førelagt vedtak frå Stortinget dagsett dato som lyder slik: (her kjem vedtaket). Vi godkjenner og stadfester dette vedtaket som lov, under Vår hand og rikssegl.»

§ 82

Regjeringa skal gje Stortinget alle dei opplysningane som trengst for behandlinga av dei sakene ho legg fram. Ingen medlemmer av statsrådet må leggje fram urette eller villeiande opplysningar for Stortinget eller eit stortingsorgan.

§ 83

Stortinget kan hente inn utgreiing frå Høgsterett om juridiske emne.

§ 84

Stortinget blir halde for opne dører, og forhandlingane blir kunngjorde på prent, så nær som i dei tilfella noko anna blir vedteke med røystfleirtal.

§ 85

Den som lyder eit påbod som har som føremål å skiple fridommen og tryggleiken til Stortinget, gjer seg skuldig i svik mot fedrelandet.

D. Om den dømmende makta

§ 86

Riksretten dømmer i fyrste og siste instans i dei sakene som Stortinget reiser mot medlemmer av statsrådet, Høgsterett eller Stortinget for eit strafflagt

eller anna rettsstridig tilhøve når dei har brote sine konstitusjonelle plikter.

Dei nærare reglane om påtale som Stortinget reiser etter denne paragrafen, blir fastsette i lov. Det kan likevel ikkje setjast kortare foreldingsfrist enn 15 år for høvet til å gjere ansvar gjeldande ved tiltale for Riksretten.

Dommarar i Riksretten er 6 medlemmer valde av Stortinget og dei 5 etter embetsalder eldste fast utnemnde medlemmene av Høgsterett, mellom dei leiaren av Høgsterett. Stortinget vel medlemmene og varamedlemmer for 6 år. Ein medlem av statsrådet eller Stortinget kan ikkje veljast til medlem av Riksretten. I Riksretten har leiaren av Høgsterett forsetet.

Dei som har teke sete i Riksretten som valde av Stortinget, blir sitjande jamvel om tida dei er valde for, går ut før Riksretten har avslutta saka. Like eins blir høgsterettsdommarar sitjande i Riksretten jamvel om dei går av som medlemmer av Høgsterett.

§ 87

Dei nærare reglane om samansetjinga av Riksretten og om saksbehandlinga blir fastsette i lov.

§ 88

Høgsterett dømmer i siste instans. Grenser for høvet til å få Høgsteretts avgjerd kan fastsetjast i lov.

Høgsterett skal vere samansett av ein leiar og minst fire andre medlemmer.

§ 89

(Oppheva ved grunnlovsvedtak 14. desember 1920.)

§ 90

Ein høgsterettsdom kan ikkje i noko tilfelle ankast.

§ 91

Ingen kan utnemnast til medlem av Høgsterett før ho eller han er 30 år gammal.

E. Allmenne føresegner

§ 92

Til embete i staten kan det berre utnemnast norske borgarar som talar språket i landet og

- a) anten er fødde i riket av foreldre som då var norske statsborgarar,
- b) eller er fødde i utlandet av norske foreldre som då ikkje var statsborgarar i noko anna land,
- c) eller har opphalde seg i riket i 10 år,
- d) eller får innføddsrett av Stortinget.

Andre kan likevel utnemnast til lærarar ved universitetet og dei lærde skulane, til lækjarar og til konsular på framande stader.

§ 93

For å sikre internasjonal fred og tryggleik eller fremje internasjonal rettsorden og samarbeid kan Stortinget med tre fjerdedels fleirtal gje samtykke til at ein internasjonal samskipnad som Noreg er tilslutta eller sluttar seg til, på eit sakleg avgrensa område får råderett som elles ligg hjå dei statlege styresmaktene etter denne grunnlova, men likevel ikkje rett til å endre denne grunnlova. Når Stortinget skal gje sitt samtykke, skal minst to tredjedelar av medlemmene vere til stades, som ved behandling av grunnlovsframlegg.

Føresegnene i denne paragrafen gjeld ikkje ved deltaking i ein internasjonal samskipnad der avgjerdene berre har reint folkerettsleg verknad for Noreg.

§ 94

Ei ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal gjevast ut på det fyrste eller, om dette ikkje er mogleg, på det andre ordentlege stortinget. Til dess står dei no gjeldande lovene i landet ved lag, om dei ikkje strir mot denne grunnlova eller mot dei provisoriske lovene som måtte bli gjevne i mellomtida.

Likeeins skal dei noverande faste skattane stå ved lag til neste storting.

§ 95

Ingen dispensasjonar, protektorium, moratorium eller oppreisningar må gjevast etter at den nye allmenne lova har teke til å gjelde.

§ 96

Ingen kan dømmast utan etter lov eller straffast utan etter dom. Det må ikkje haldast pinefullt forhøyr.

§ 97

Inga lov må gjevast tilbakeverkande kraft.

§ 98

Det må ikkje leggjast avgifter til statskassa på sportlar som blir betalte til dei som gjer teneste for retten.

§ 99

Ingen må fengslast utan i dei tilfella og på den måten som lovene fastset. Dei som utan rett har arrestert nokon eller halde nokon ulovleg fengsla, står til ansvar for vedkommande.

Regjeringa har ikkje rett til å nytte militær makt mot innbyggjarane utan etter lov, med mindre ei for-

samling skiplar den offentlege roa og ikkje skilst å så snart den sivile styresmakta tre gonger har lese lovføresegnene om opprør høgt og tydeleg for henne.

§ 100

Ytringsfridom skal det vere.

Ingen kan haldast rettsleg ansvarleg for å ha motteke eller komme med opplysningar, idear eller bodskapar om det ikkje let seg forsvare halde opp imot den grunngevinga ytringsfridommen har i sanningsøking, demokrati og den frie meiningsdanninga til individet. Det rettslege ansvaret skal vere fastsett i lov.

Alle har rett til å ytre seg frimodig om statsstyringa og kva anna emne som helst. Det kan berre setjast slike klårt definerte grenser for denne retten der særleg tungtvegande omsyn gjer det forsvareleg halde opp imot grunngevingane for ytringsfridommen.

Førehandssensur og andre førebyggjande åtgjerder kan ikkje nyttast om det ikkje trengst for å verne born og unge mot skadeleg påverknad frå levande bilete. Brevsensur kan ikkje setjast i verk, så nær som i anstaltar.

Alle har rett til innsyn i dokumenta til staten og kommunane og til å følgje forhandlingane i rettsmøte og folkevalde organ. Det kan i lov setjast grenser for denne retten av omsyn til personvern og av andre tungtvegande grunnar.

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for eit ope og opplyst offentleg ordskifte.

§ 101

Heretter skal ingen få nye og varige særrettar som legg band på næringsfridommen.

§ 102

Det må ikkje utførast husransakingar, så nær som i kriminelle tilfelle.

§ 103

Ingen som heretter går konkurs, får fristad.

§ 104

Ingen kan bli frådømd den faste eigedommen sin eller heile eiga på grunn av eit brotsverk.

§ 105

Krev omsyn til samfunnet at nokon må gje frå seg sin faste eller rørlege eigedom til offentleg bruk, skal ho eller han få fullt vederlag av statskassa.

§ 106

Kjøpesummar og inntekter av det benefiserte godset til prestskapet skal berre nyttast til gagn for prestskapet og til å fremje opplysinga. Eigedom-

mane til milde stiftingar skal berre nyttast til deira eige gagn.

§ 107

Odels- og åsetesretten må ikkje opphevast. Dei nærare vilkåra for korleis han skal stå ved lag til størst mogleg nytte for staten og gagn for landallmu- gen, blir fastsette av det fyrste eller andre stortinget.

§ 108

Heretter kan det ikkje skipast grevskap, baroni, stamhus eller fideikommiss.

§ 109

Alle statsborgarane har i regelen den same skyldnaden til å verne fedrelandet ei viss tid, utan omsyn til fødsel eller formue.

Korleis denne grunnsetninga skal gjennomførast, og kva unntak ho skal ha, blir fastsett i lov.

§ 110

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at kvart arbeidsført menneske kan leve av arbeidet sitt.

Nærare føresegner om medråderetten til dei tilsette på arbeidsplassen blir fastsette i lov.

§ 110 a

Dei statlege styresmaktene skal leggje til rette for at den samiske folkegruppa kan tryggje og utvikle samisk språk, kultur og samfunnsliv.

§ 110 b

Alle har rett til eit helsesamt miljø og ein natur der produksjonsevna og mangfaldet blir haldne ved lag. Naturressursane skal disponerast ut frå ein lang- siktig og allsidig synsmåte som tryggjer denne retten òg for kommande slekter.

Borgarane har rett til kunnskap om korleis det står til med naturmiljøet, og om verknadene av planlagde og iverksette inngrep i naturen, slik at dei kan tryggje den retten dei har etter førre leddet.

Dei statlege styresmaktene gjev nærare føresegner for å gjennomføre desse grunnsetningane.

§ 110 c

Dei statlege styresmaktene skal respektere og tryggje menneskerettane.

Nærare føresegner om gjennomføringa av trakta- tar om dette blir fastsette i lov.

§ 111

Forma og fargane på det norske flagget blir fast- sette i lov.

§ 112

Viser røynsla at nokon del av denne grunnlova for Kongeriket Noreg bør endrast, skal framlegget om endring leggjast fram på det fyrste, andre eller tredje stortinget etter eit nytt val og kunngjerast på prent. Men det er fyrst det fyrste, andre eller tredje stortinget etter neste val som avgjer om endringa skal gjerast eller ikkje. Ei slik endring må likevel aldri stri mot prinsippa i denne grunnlova, men berre gjelde modifikasjonar i einskilde føresegnar som ikkje endrar ånda i denne konstitusjonen, og to tredjedelar av Stortinget må vere samde i ei slik endring.

Ei grunnlovsføresegn som er vedteken på denne måten, skal underskrivast av Stortingets president og sekretær og sendast til kongen til kunngjering på prent som gjeldande føresegn i Kongeriket Noregs grunnlov.

Alternativ 2

Grunnlovens tittel skal på bokmål lyde:

Norges rikets grunnlov

Tittelen på Grunnlova skal på nynorsk lyde:

Noregs rikets grunnlov*Alternativ 3*

§ 6 tredje ledd skal på bokmål lyde:

Arverett har likevel bare de som er født i rett nedstigende linje fra den sist regjerende dronning eller konge eller fra hennes eller hans søsken, og de som selv er hennes eller hans søsken.

§ 6 tredje ledd skal på nynorsk lyde:

Arverett har likevel berre dei som er fødte i rett nedstigande line frå den sist regjerande dronninga eller kongen eller hennar eller hans sysken, og dei som sjølve er hennar eller hans sysken.

Alternativ 4

§ 9 første ledd skal på bokmål lyde:

Så snart kongen, som myndig, tiltrer regjeringen, avlegger han følgende ed for Stortinget: «Jeg lover og sværger, at ville regjere Kongeriget Norge i Overensstemmelse med dets Konstitution og Love; saasandt hjælpe mig Gud den Almægtige og Alvidende!»

§ 9 første ledd skal på nynorsk lyde:

Så snart kongen, som myndig, tek til med regjeringa, gjer han denne eiden for Stortinget: «Jeg lover og sværger, at ville regjere Kongeriget Norge i Over-

ensstemmelse med dets Konstitution og Love; saasandt hjælpe mig Gud den Almægtige og Alvidende!»

Alternativ 5

§ 14 annet punktum skal på nynorsk lyde:

Den enkelte statssekretær handler på vegne av det medlem av statsrådet som han er knyttet til, i den utstrekning dette medlem bestemmer.

§ 14 andre punktum skal på bokmål lyde:

Kvar statssekretær handlar på vegner av den medlemmen av statsrådet som han er knytt til, så langt denne medlemmen fastset.

Alternativ 6

§ 17 skal på bokmål lyde:

§ 17

Kongen kan gi og oppheve provisoriske anordninger som angår handel, toll, næringsveier og offentlig forvaltning og regulering. De må ikke stride mot konstitusjonen eller de lover Stortinget har gitt i overensstemmelse med §§ 76, 77, 78 og 79. De gjelder provisorisk til neste storting.

§ 17 skal på nynorsk lyde:

§ 17

Kongen kan gje og oppheve provisoriske anordningar om handel, toll, næringsvegar og offentleg forvaltning og regulering. Dei må ikkje stri mot konstitusjonen eller dei lovene Stortinget har gjeve i samsvar med §§ 76, 77, 78 og 79. Dei gjeld provisorisk til neste storting.

Alternativ 7

§ 21 fjerde punktum skal på bokmål lyde:

De kongelige prinser kan ikke ha sivile embeter.

§ 21 fjerde punktum skal på nynorsk lyde:

Dei kongelege prinsane kan ikkje ha sivile embete.

Alternativ 8

§ 22 første ledd annet punktum skal på bokmål lyde:

Det samme gjelder for de embetsmenn som er ansatt ved statsrådets kontorer eller i diplomatiet eller konsulatvesenet, sivile overøvrighetspersoner, sjefer for regimenter og andre militære korps, kommandanter på festninger og høystbefalende på krigsskip.

§ 22 fyrste ledd andre punktum skal på nynorsk lyde:

Det same gjeld for embetsmennene som er tilsette ved statsrådskontora eller i diplomatiet eller konsulatstellet, sivile overøvrighetspersonar, sjefar for regiment og andre militære korps, kommandantar på festningar og høgstbefalande på krigsskip.

Alternativ 9

§ 25 første ledd første punktum skal på bokmål lyde:

Kongen har høyeste befaling over rikets land- og sjømakt.

§ 25 fyrste ledd fyrste punktum skal på nynorsk lyde:

Kongen har høgste befalinga over land- og sjømakta til riket.

Alternativ 10

§ 28 annet punktum skal på bokmål lyde:

Han skal ekspedere sakene i overensstemmelse med statsrådets beslutning.

§ 28 andre punktum skal på nynorsk lyde:

Han skal ekspedere sakene i samsvar med avgjerda i statsrådet.

Alternativ 11

§ 29 første ledd skal på bokmål lyde:

Hindrer lovlig forfall en statsråd fra å møte og foredra saker som tilhører hans fagområde, skal disse foredras av en annen statsråd, som kongen konstituerer til det.

§ 29 fyrste ledd skal på nynorsk lyde:

Hindrar lovleg forfall ein statsråd fra å møte og målbera saker som høyrer til hans fagområde, skal dei målberast av ein annan statsråd, som kongen konstituerer til det.

Alternativ 12

§ 29 annet ledd skal på bokmål lyde:

Hindrer lovlig forfall så mange fra å møte at ikke flere enn halvparten av det bestemte antall medlemmer er til stede, skal så mange andre kvinner eller menn som nødvendig konstitueres til å ta sete i statsrådet.

§ 29 andre ledd skal på nynorsk lyde:

Hindrar lovleg forfall så mange frå å møte at ikkje fleire enn halvta av det fastsette talet på medlemmer er til stades, skal så mange andre kvinner eller menn som naudsynt konstituerast til å ta sete i statsrådet.

Alternativ 13

§ 30 tredje ledd første punktum skal på bokmål lyde:

Mener noe medlem av statsrådet at kongens beslutning strider mot statsformen eller landets lover, har han plikt til å gjøre kraftige motforestillinger og tilføye sin mening i protokollen.

§ 30 tredje ledd fyrste punktum skal på nynorsk lyde:

Meiner nokon medlem av statsrådet at avgjerda til kongen strir mot statsforma eller lovene i landet, har han plikt til å ta kraftig til motmæle og skrive si meining i protokollen.

Alternativ 14

§ 41 første punktum skal på bokmål lyde:

Er kongen fraværende fra riket uten å være i felt, eller er han så syk at han ikke kan ivareta regjeringen, skal den nærmeste arving til tronen stå for regjeringen som kongemaktens midlertidige utøver, så fremt han har nådd kongens myndighetsalder.

§ 41 fyrste punktum skal på nynorsk lyde:

Er kongen utanfor riket utan å vere i felt, eller er han så sjuk at han ikkje kan ta seg av regjeringa, skal den næraste arvingen til trona stå for regjeringa som mellombels utøvar av kongemakta, så framt han har nådd myndig alder for kongen.

Alternativ 15

§ 44 første ledd skal på bokmål lyde:

Den prinsesse eller prins som står for regjeringen i de tilfeller som er nevnt i § 41, skal skriftlig avlegge følgende ed for Stortinget: «Jeg lover og sværger at ville forestaa Regjeringen i Overensstemmelse med Konstitutionen og Lovene, saa sandt hjælpe mig Gud den Almægtige og Alvidende!»

§ 44 fyrste ledd skal på nynorsk lyde:

Den prinsessa eller prinsen som står for regjeringa i dei tilfella som er nemnde i § 41, skal skriftleg gjere denne eiden for Stortinget: «Jeg lover og sværger at ville forestaa Regjeringen i Overensstemmelse med Konstitutionen og Lovene, saa sandt hjælpe mig Gud den Almægtige og Alvidende!»

Alternativ 16

§ 45 skal på bokmål lyde:

§ 45

Så snart deres statsstyring er over, skal de avlegge regnskap for den til kongen og Stortinget.

§ 45 skal på nynorsk lyde:

§ 45

Så snart statsstyringa deira er over, skal dei gjere rekneskap for henne til kongen og Stortinget.

Alternativ 17

§ 49 skal på nynorsk lyde:

§ 49

Folket utøver den lovgjevande makta ved Stortinget.

Alternativ 18

§ 50 første ledd skal på bokmål lyde:

Stemmerett ved stortingsvalg har de norske borgere, kvinner og menn, som har fylt 18 år eller fyller 18 år i det året valtinget holdes.

§ 50 fyrste ledd skal på nynorsk lyde:

Røysterett ved stortingsval har dei norske borgarane, kvinner og menn, som har fylt 18 år eller fyller 18 år i det året valtinget blir halde.

Alternativ 19

§ 59 annet ledd første punktum skal på bokmål lyde:

Stemmetallet for hvert parti i de enkelte valgdistrikter skal deles med 1,4; 3; 5; 7 og så videre inntil det er delt så mange ganger som det antall mandater vedkommende parti kan forventes å få.

§ 59 andre ledd fyrste punktum skal på nynorsk lyde:

Røystetalet for kvart parti i kvart valdistrikt skal delast med 1,4; 3; 5; 7 og så bortetter til det er delt så mange gonger som talet på mandat vedkommande parti kan ventast å få.

Alternativ 20

§ 62 første ledd annet punktum skal på bokmål lyde:

Det samme gjelder Høyesteretts medlemmer og tjenestemenn som er ansatt i diplomatiet eller konsulatvesenet.

§ 62 fyrste ledd andre punktum skal på nynorsk lyde:

Det same gjeld medlemmene av Høgsterett og tenestemenn som er tilsette i diplomatiet eller konsulatstellet.

Alternativ 21

§ 63 første ledd bokstav a skal på bokmål lyde:

a) er valgt utenfor det valgdistrikt der han har stemmerett,

§ 63 fyrste ledd bokstav a skal på nynorsk lyde:

a) er vald utanfor det valdistriktet der han har røysterett,

Alternativ 22

§ 63 tredje ledd skal på bokmål lyde:

Det skal likeledes bestemmes ved lov når og hvordan en som er valgt til representant for to eller flere valgdistrikter, skal avgi erklæring om hvilket valg han vil motta.

§ 63 tredje ledd skal på nynorsk lyde:

Like eins skal det fastsetjast i lov når og korleis ein som er vald til representant for to eller fleire valdistrikt, skal gje fråsegn om kva val han vil ta imot.

Alternativ 23

§ 66 første punktum skal på bokmål lyde:

På sin reise til og fra Stortinget samt under sitt opphold der er representantene fritatt fra personlig heftelse, med mindre de gripes i offentlige forbrytelser.

§ 66 fyrste punktum skal på nynorsk lyde:

På reisa til og frå Stortinget og medan dei er der, er representantane fritekne frå personleg hefting, om dei ikkje blir gripne i offentlege brotsverk.

Alternativ 24

§ 71 skal på bokmål lyde:

§ 71

Stortingets medlemmer er valgt for fire sammenhengende år.

§ 71 skal på nynorsk lyde:

§ 71

Medlemmene av Stortinget er valde for fire år på rad.

Alternativ 25

§ 75 bokstav h skal på bokmål lyde:

- h) å kunne gi enhver påbud om å møte for seg i statssaker, unntatt kongen og den kongelige familie; dette unntaket gjelder likevel ikke for de kongelige prinser hvis de har embeter;

§ 75 h skal på nynorsk lyde:

- h) å kunne gje kven som helst påbod om å møte for seg i statssaker, så nær som kongen og den kongelege familien; likevel kan dei kongelege prinsane kallast inn dersom dei har embete;

Alternativ 26

§ 81 annet punktum skal på bokmål lyde:

Ti har Vi antatt og bekreftet, likesom Vi herved antar og bekrefter samme som lov, under Vår hånd og rikets segl.»

§ 81 andre punktum skal på nynorsk lyde:

Di har Vi godkjent og stadfest, slik Vi med dette godkjenner og stadfester dette vedtaket som lov, under Vår hand og rikseseglet.»

Alternativ 27

§ 91 skal på bokmål lyde:

§ 91

Ingen kan utnevnes til medlem av Høyesterett før han er 30 år gammel.

§ 91 skal på nynorsk lyde:

§ 91

Ingen kan utnemnast til medlem av Høgsterett før han er 30 år gammal.

Alternativ 28

§ 92, innledningen til punkttoppstillingen i første ledd skal på bokmål lyde:

Til embeter i staten kan bare utnevnes de norske borgere, kvinner eller menn, som taler landets språk og

§ 92, innleiinga til punkttoppstillinga i fyrste ledd skal på nynorsk lyde:

Til embete i staten kan det berre utnemnast norske borgarar, kvinner eller menn, som talar språket i landet og

Alternativ 29

§ 94 skal på bokmål lyde:

§ 94

En ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal besørges utgitt på første eller, om dette ikke er mulig, på annet ordentlige storting. Inntil da forblir statens någjeldende lover i kraft, med mindre de strider mot denne grunnlov eller mot de provisoriske lover som i mellomtiden måtte bli gitt.

§ 94 skal på nynorsk lyde:

§ 94

Ei ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal gjevast ut på det fyrste eller, om dette ikkje er mogleg, på det andre ordentlege stortinget. Til dess står dei no gjeldande lovene i landet ved lag, om dei ikkje strir mot denne grunnlova eller mot dei provisoriske lovene som måtte bli gjevne i mellomtida.

Alternativ 30

§ 94 første ledd skal på bokmål lyde:

En ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal besørges utgitt på første eller, om dette ikke er mulig, på annet ordentlige storting. Inntil da forblir statens någjeldende lover i kraft, med mindre de strider mot denne grunnlov eller mot de provisoriske anordninger som i mellomtiden måtte bli gitt.

§ 94 første ledd skal på nynorsk lyde:

Ei ny allmenn sivillovbok og straffelovbok skal gjevast ut på det fyrste eller, om dette ikkje er mogleg, på det andre ordentlege stortinget. Til dess står dei no gjeldande lovene i landet ved lag, om dei ikkje strir mot denne grunnlova eller mot dei provisoriske anordningane som måtte bli gjevne i mellomtida.

Alternativ 31

§ 96 annet punktum skal på bokmål lyde:

Tortur under forhør må ikke finne sted.

§ 96 andre punktum skal på nynorsk lyde:

Det må ikkje nyttast tortur under forhøyr.

Alternativ 32

§ 104 skal på bokmål lyde:

§ 104

Jord og boslodd kan ikke i noe tilfelle forbyttes.

§ 104 skal på nynorsk lyde:

Alternativ 34

§ 104

Jord og bulut kan ikkje i noko tilfelle forbrytast.

Ny § 113 skal på bokmål lyde:

§ 113

Denne grunnlov er vedtatt på bokmål og nynorsk. De to tekstene er likestilte.

Alternativ 33

§ 105 skal på bokmål lyde:

Ny § 113 skal på nynorsk lyde:

§ 105

Krever hensyn til samfunnet at noen må avgi sin faste eller rørlige eiendom til offentlig bruk, skal han ha full erstatning av statskassen.

§ 113

Denne grunnlova er vedteken på bokmål og nynorsk. Dei to tekstane er jamstilte.

§ 105 skal på nynorsk lyde:

§ 105

Krev omsyn til samfunnet at nokon må gje frå seg sin faste eller rørlige eigedom til offentleg bruk, skal han få fullt vederlag av statskassa.

28. september 2012

Marit Nybakk

Martin Kolberg

Jette F. Christensen

Hallgeir H. Langeland

Per Olaf Lundteigen

Referert i Stortingets møte 28. september 2012.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje storting etter neste valg.»

Dag Terje Andersen
president